

Hardhout: toevluchtsoord voor bijzondere korstmossen

In stadsparken en recreatiegebieden wordt hardhout en verduurzaamd hout toegepast in bruggen, picknicktafels en hekwerk. De laatste jaren is hardhout een belangrijk laatste toevluchtsoord geworden voor bijzondere korstmossen, zoals baardmos en boerenkoolmos. Hoe komt dat?

Tekst & foto's Laurens Sparrius

Hardhout wordt veel toegepast in de openbare ruimte. Het heeft een natuurlijke uitstraling en is een milieuvriendelijk alternatief voor staal en beton. Een gemiddelde houten brug of picknicktafel gaat zo'n dertig jaar mee. Oppervlakkige verwerking

en rotting zorgen ervoor dat het hardhout tijdens de levensduur steeds geschikter wordt voor de vestiging van korstmossen, vaak zonder aan stevigheid te verliezen. Korstmossen staan bekend om hun gevoeligheid voor veranderingen in het milieu. Een korstmos is een symbiose van een schimmel en een alg, met een voorkeur voor droge, zonnige groeiplaatsen. Eigenlijk

vullen korstmossen de plekken op die niet door andere organismen gekoloniseerd kunnen worden. Lange droogte of hoge temperaturen deert ze niet. Gevoelig zijn ze wel: vooral voor kleine veranderingen in de zuurgraad van de omgeving. Ecologisch zijn korstmossen die op hout en bomen groeien grofweg in twee uitersten te verdelen: zuurminnende soorten en

Groot boerenkoolmos

Steeds meer biodiversiteit

In totaal komen in Nederland 122 soorten korstmossen op hout voor, waarvan er 20 op de Rode Lijst¹ staan. Dankzij de toepassing van hardhout in de grote steden vinden we deze soorten nu overal in het land. Houtwerk biedt namelijk een groeiplaats aan zuurminnende korstmossen op plekken waar van nature weinig bomen met een zure schors voorkwamen. De meest voorkomende soort, zomereik, groeit vooral op de zandgronden. Hardhouten bruggen vinden we echter ook in de Randstad, de steden en parken in het Groene Hart en de kleigebieden van Zeeland, Flevoland en de noordelijke provincies.

basenminnende soorten, en alles wat daar tussenin zit. Door luchtvervuiling met ammoniak uit de landbouw zitten de meeste korstmossen die we buiten zien aan de basenminnende kant. Een voorbeeld daarvan is het opvallend groot dooiermos. Kenmerkende soorten van zure schors zijn afgenomen.

Zuur toevluchtsoord

Met de groei van de steden en recreatiegebieden is het gebruik van hardhout sinds de jaren zeventig sterk toegenomen. Op hardhouten bouwwerken die al een geruime tijd staan, vinden korstmossen-specialisten de laatste jaren veel zuurminnende korstmossen. Daarvoor zijn drie oorzaken: ten eerste heeft verweerd en rottend hout een zeer hoge zuurgraad. Ten tweede is de invloed van landbouwgebieden in parken en woonwijken niet zo groot. En ten derde is de luchtvochtigheid hoger, wat de groeisnelheid bevordert. Dat is goed te zien aan het ontstaan van ochtendnevel boven de sloten.

Boom of heideveld?

De korstmossenbegroeiing verandert gedurende de levensduur van het hardhout. In de eerste jaren is het hout nog erg hard en waterafstotend. We vinden dan vooral korstmossen die ook op gladde boomschors groeien, zoals de bleke schotelkorst en grove geelkorst. Na verloop van tijd wordt het houtoppervlak poreuzer en blijft langer vochtig. Er ontstaat meer wisselwerking tussen het zure hout en de korstmosplanten. Op zulke plekken vinden we dan diverse soorten veenkorsten. Dat zijn soorten die we ook op de heide en boomstronken tegenkomen. Soms vinden we ook grotere korstmossen, zoals eikenmos, witkopschorsmos, groot boerenkoolmos en baardmossen. Blijft er vaak maaisel of vogelpoep op het hardhout liggen, bijvoorbeeld op bruggen, dan gaat het zure effect verloren, en nemen soorten van voedselrijke omstandigheden de overhand, zoals muurschotelkorst en dooiermossen.

Hardhout heeft toekomst

Omdat het gebruik van hout gunstig is voor het milieu en duurzaamheid steeds belangrijker wordt, ziet de toekomst voor het gebruik van hardhout er rooskleurig uit. Of bijzondere korstmossen hier ook van profiteren? Dat hangt af van de schoonmaakdrift van de beheerder. Door alleen gebruiksooppervlakken schoon te maken, blijven brugleuningen en achterkanten van bankjes een reservaat voor korstmossen. <

> Voor het determineren van korstmossen op hout kun je gebruikmaken van de *Veldgids Korstmossen*, te bestellen op blwg.nl

Literatuur

1 Aptroot, A., C.M. van Herk & L.B. Sparrius. 2012. Basisrapport voor de Rode Lijst korstmossen. Buxbaumia 92: 1-117. Gratis lezen op natuurtijdschriften.nl

Bleek baardmos

1.05BV8